

Spis treści

Przedmowa od Autorów	9
Rozdział 1	
Powstanie Konstantynopola i jego dzieje od IV do początku VII w. (Paweł Filipczak, Małgorzata B. Leszka, Mirosław J. Leszka, Teresa Wolińska)	13
1.1. Miasto na siedmiu wzgórzach. Topografia i środowisko naturalne Konstantynopola w zarysie (Paweł Filipczak)	13
1.2. Byzantion (Mirosław J. Leszka, Teresa Wolińska)	23
1.3. Konstantyn Wielki i założenie Miasta (Małgorzata B. Leszka, Mirosław J. Leszka)	29
1.4. Ewolucja statusu Miasta. Idea Konstantynopola – Nowego Rzymu (Małgorzata B. Leszka, Mirosław J. Leszka)	38
1.5. Zarys dziejów Konstantynopola w latach 337–602 (Małgorzata B. Leszka, Mirosław J. Leszka)	42
Rozdział 2	
Kształt urbanistyczny Miasta (Sławomir Bralewski, Mirosław J. Leszka, Kiril Marinow, Teresa Wolińska)	102
2.1. Uwagi wstępne (Mirosław J. Leszka)	102
2.2. Obiekty świeckie (Mirosław J. Leszka, Teresa Wolińska)	109
2.2.1. Wielki Pałac i rezydencje cesarskie (Mirosław J. Leszka)	109
2.2.2. Hipodrom. Łaźnie Zeuksipa. Bazylika. Senat (Teresa Wolińska)	119
2.3. Konstantynopolitańskie kościoły (Sławomir Bralewski)	132
2.4. Porty (Kiril Marinow)	151
2.5. Umocnienia Konstantynopola (Kiril Marinow)	157
2.5.1. Pierwsze fortyfikacje miasta	157
2.5.2. Łądowe mury teodozjańskie	158
2.5.3. Mury morskie	173
2.5.4. Szersze tło koncepcji obronnej Konstantynopola	175

Rozdział 3

Mieszkańcy Konstantynopola (<i>Andrzej Kompa, Teresa Wolińska</i>)	178
3.1. Struktura społeczna (<i>Andrzej Kompa</i>)	178
3.2. Kibice i nie tylko, czyli konstantynopolitańscy fakcioniści (<i>Teresa Wolińska</i>)	226

Rozdział 4

Cesarz, dwór i poddani (<i>Mirosław J. Leszka, Teresa Wolińska</i>)	234
4.1. Droga do tronu i koronacja	234
4.2. Bizantyńska koncepcja władzy i jej symbole	240
4.3. Cesarz w kontaktach z poddanymi	247
4.3.1. Hipodrom w życiu politycznym Konstantynopola	247
4.3.2. Audiecje, procesje i triumfy	254
4.4. Cesarzowe	258
4.5. Dostojnicy dworscy i urzędnicy państwowi	266

Rozdział 5

Władze Konstantynopola (<i>Paweł Filipczak</i>)	270
5.1. Prokonsulowie	270
5.2. Prefekci	277
5.2.1. Struktura i kompetencje urzędu prefekta Konstantynopola	282
5.2.2. Prefekt annony Konstantynopola	288
5.2.3. Uprawnienia prefekta Konstantynopola w kwestii annony	290
5.2.4. Prefekt szefem policji, straży pożarnej oraz wymiaru sprawiedliwości	295
5.2.5. Siedziba prefekta	300
5.2.6. Prefekt wigilów	301
5.2.7. Pretor ludowy	303
5.2.8. Kwezytor	308
5.2.9. Władze i lud	313
5.2.10. Zarządzenie prefekta Juliana i niepokoje w roku 491	315
5.2.11. Prefekci wobec buntów faksji cyrkowych (ok. 498–501)	319
5.2.12. Rola prefekta Platona w rozruchach na tle religijnym (512 r.)	321
5.2.13. Bunt Nika (532 r.)	324
5.2.14. Prefekci wobec niepokojów społecznych w drugiej połowie rządów Justyniana (ok. 547/548–565)	336

Rozdział 6

Kościół i jego wpływ na życie mieszkańców Konstantynopola (<i>Małgorzata B. Leszka</i>)	350
---	-----

Rozdział 7

Życie religijne mieszkańców Konstantynopola (<i>Sławomir Bralewski</i>)	401
7.1. Od pogańskiego Bizantion do chrześcijańskiego Konstantynopola	401
7.2. Wśród ortodoksów i heretyków	406
7.3. Formy i miejsca kultu	409
7.3.1. Kult krzyża	409
7.3.2. Kult męczenników – relikwie	418
7.3.3. Kult maryjny	425
7.4. Mnisi	427

Rozdział 8

Apro wizacja miasta (<i>Maciej Kokoszko, Teresa Wolińska</i>)	433
8.1. Z aopatrz enie w wodę (<i>Teresa Wolińska</i>)	433
8.1.1. Akwedukty	433
8.1.2. Zbiorniki na wodę	446
8.1.3. Łaźnie	458
8.2. Z aopatrz enie Konstantynopola w żywność (<i>Maciej Kokoszko, Teresa Wolińska</i>)	462

Rozdział 9

Smaki Konstantynopola (<i>Maciej Kokoszko</i>)	471
9.1. Jak odżywiać się zdrowo, czyli kilka uwag o bizantyńskiej dietetyce	471
9.2. Bizantyńczyka chleb powszedni, czyli o zastosowaniu zbóż w konstantynopolitańskiej kuchni	474
9.3. Rośliny strączkowe i ich rola w diecie Bizantyńczyków	485
9.4. Nabiał na konstantynopolitańskich stołach	487
9.5. Wśród mięs i wyrobów wędliniarskich	491
9.6. Bogactwo ryb w mieście nad Bosforem	505
9.7. W królestwie warzyw	516
9.8. Różnorodność owoców	529
9.9. Przyprawy rodzime i egzotyczne	541
9.10. Napoje bogów i śmiertelników	557

Rozdział 10

Edukacja w Konstantynopolu (<i>Andrzej Kompa</i>)	576
--	-----

Rozdział 11

Rozrywki konstantynopolitańczyków (<i>Teresa Wolińska</i>)	643
11.1. Teatr	643
11.2. Tańce, muzyka, balet	650
11.3. Święta	651
11.4. Rozrywki w konstantynopolitańskim hipodromie	652
11.4.1. Wyścigi rydwanów	652
11.4.2. Wyścigi biegaczy	664
11.4.3. Występy sceniczne	665
11.4.4. Walki zwierząt i ze zwierzętami	666
11.4.5. Pokazy zwierząt i inne rozrywki	667

Mapy	671
-------------	-----

Bibliografia	674
---------------------	-----

Wykaz skrótów	674
Źródła podstawowe	675
Opracowania (wybór)	685

Uproszczone zasady wymowy nazw greckich i tureckich	698
--	-----

Indeks osób	699
--------------------	-----

Indeks nazw geograficznych i etnicznych	723
--	-----

Indeks nazw konstantynopolitańskich	730
--	-----

Spis map	743
-----------------	-----

Spis ilustracji	744
------------------------	-----

Autorzy w barwny i intrygujący sposób przedstawiają dzieje Konstantynopola – Nowego Rzymu – od IV do pocz. VII wieku. Wykorzystując własne badania i najnowsze ustalenia archeologów i historyków, rzetelnie prezentują najważniejsze wydarzenia polityczne, zagadnienia społeczne, obyczajowe, ustrojowe, gospodarcze, topograficzne, kulturowe i religijne, związane z miastem i jego mieszkańcami. Opisują m.in. strukturę społeczną Nowego Rzymu, system władzy, życie dworskie, znaczenie Kościoła, działania i charakterystykę fakkcji cyrkowych, problemy aprowizacyjne oraz wpływ klimatu na losy miasta. Ukazują także liczne rozrywki, w tym popularne wyścigi rydwanów w hipodromie, oraz najważniejsze dzieła architektury ówczesnego Konstantynopola. Na szczególną uwagę zasługuje część poświęcona kuchni bizantyńskiej.

Książka została wzbogacona kolorowymi ilustracjami, pokazującymi opisane miejsca i budowle we współczesnym Stambule.

Autorzy:

Sławomir Bralewski, Paweł Filipczak, Maciej Kokoszko, Andrzej Kompa, Małgorzata B. Leszka, Mirosław J. Leszka, Kiril Marinow, Teresa Wolińska są pracownikami lub współpracownikami Katedry Historii Bizancjum Uniwersytetu Łódzkiego, najstarszego i głównego ośrodka naukowego polskiej bizantynologii.

Redaktorzy naukowci:

Mirosław J. Leszka jest profesorem Uniwersytetu Łódzkiego, specjalizuje się m.in. w problematyce związanej z władzą cesarską w Bizancjum, rolą kobiet na dworze konstantynopolitańskim oraz w dziejach państwa bułgarskiego VII–XI w.

Teresa Wolińska jest profesorem Uniwersytetu Łódzkiego, w swoich badaniach koncentruje się na okresie panowania cesarza Justyniana, stosunkach Bizancjum z papieżem, dziejach posiadłości bizantyńskich w Italii i na Sycylii oraz relacjach cesarstwa z państwami powstałymi w Europie Zachodniej w okresie VI–XI w.